

Hembygden

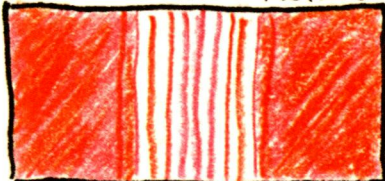
i Medelpad & Ångermanland

NR. 1 2011

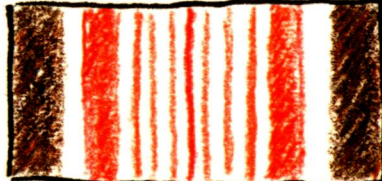
Bolstervar Åstön

Bolstervar Holmö

Sommarmatta Åstön

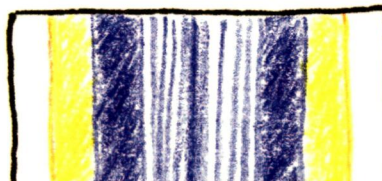
Ränder från Tynderö

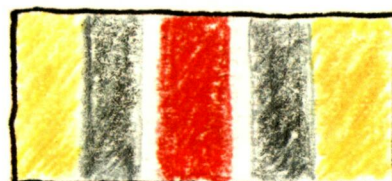
Bolstervar Holmö

Bolstervar Bäräng

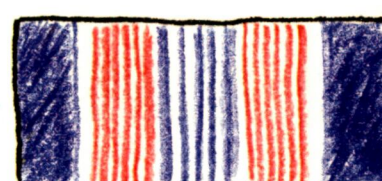
Sommarmatta Stångriid

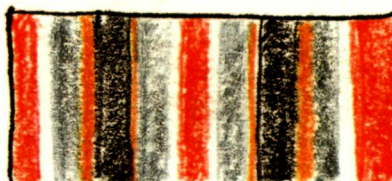
Sommarmatta Skilsåker

Bolstervar Åstön

Bolstervar Mällby

Trasmatta Skilsåker

Halvylletyg Skäggså

Trasmatta Prästbolet

Kerstin Boman, 2011.

tema: Textilier

LEDAREN	2	CIRKLAR I HELGUM	16
DEN GAMLA BILDEN	3	LITTERATURTIPS	16
ATT LAGA EN TAPET	4	SKIR BATIST OCH OSYNLIGA LAPPAR	17
RADARPAR I VÄVNING	6	FÄLLTÄCKEN	18
SYMASKIN & STRYKJÄRN	8	KLÄDD TILL SLÅTTER	19
ÅNGE KOMMUNS FÖRSTA KULTURSTIPENDIAT	9	HELGDAGSKLÄDD	19
FOLKETS TEXTILIER	10	HÖSTMÖTE MED ÅNGERMANLANDS HBF	20
MEDELPADS FLORA	12	TYNDERÖS TEXTILSKATT	21
FRÅN NÄVER TILL DAMAST	13	MELPA LINFÖRENING	23

Ledaren

Textilskatter, textilärv och nyskapande

Vi omger oss dag och natt med textilier av olika slag och material. Kläder på kroppen från topp till tå i vardagslag, arbete, fritidsaktivitet och fest. Kläder sydda i bomull, lin, polyester osv. Folkdräkter, stickade ylletrojor, vantar och mössor i vackra mönster och färger.

Vi sover i vår säng med textilier, förr hemvävda i handspunnet lin. Under- och överlakan med broderier, monogram och handvirkade spetsar och ovanpå det ett vävt fälltäcke eller ett hemtillverkat täcke i täckstol.

När vi badar och duschar behöver vi handdukar att torka oss med. I heminredningen är det textilier i form av mattor, gardiner, dukar och prydnadskuddar, som skapar den hemtrevliga känslan och som dämpar ljudet i ett rum.

Från att tidigare vara hemtillverkade textilier är de till största delen idag fabrikstillverkade, nyskapande och ibland inspirerade av gamla mönster.

Textilier i offentliga inrättningar och företag

Sjukvården, militären, bil-, båt- och möbelindustrin, kyrkan med sina kyrkliga textilier är några exempel på bredden av textilanvändning.

De vackra vävnaderna, stickningarna och de prunkande och sirliga broderierna

Hemslöjdsrörelsen runt om i landet har betytt mycket för att bevara och ta tillvara lokala särdrag i mönster och tekniker under olika tidsperioder. Hantverkstraditionerna har

förts vidare. Idag ser vi också ett nyskapande, inspirerat från gårdagen.

Tack vare bland andra Karl-Eric Axenström, Örnsköldsvik och hans koppling till hemslöjden och hembygdsrörelsen och hans målmedvetna arbete för att få en plats att arkivera och visa vårt textilärv, tillkom Textilarkivet Västernorrland i Sollefteå. Hans berättelse om historien bakom dess tillkomst börjar i detta nummer.

Mariann Hedman berättar om möten med några av dem som utvecklat handslöjden. Ett trettiotal fälltäcken done-rades av Åke Forsberg, Örnsköldsvik till Textilarkivet. Läs mer om allt det i detta nummer.

De gamla bruksföremålen berör och ju mer kunskap vi skaffar oss om dem, desto mer berättar de för oss. Ett stort tack vill vi rikta till er som bidragit med intressanta artiklar och illustrationer till detta och tidigare nummer av Hembygden!

Glädjande nog har vi fått in så mycket material om textilier att temat måste få fortsätta in i nästa nummer också. Nr 2 2011 kommer således att handla om textilier igen plus varierande ämnen som ni som skickar in material väljer. Kom med artiklar och bilder!

Ett stort tack till er alla, som för vårt kulturarv vidare!

Ulla Nätterlund
v. ordförande
Ångermanlands
hembygdsförbund

Margareta Johansson
ordförande
Medelpads
hembygdsförbund

Välkomna nya och gamla prenumeranter 2011!

I detta nummer av tidningen medföljer ett blankt inbetalningskort. Fyll i enligt mallen på nästa sida. 100:- / BG 5491-5806

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

Redaktör och ansvarig utgivare:

Anders Sällvin
Tel 070-66 21 500 / 060-421 08
anders.sallvin@hotmail.com

Hembygden i Medelpad & Ångermanland

utges av Medelpads och Ångermanlands Hembygdsförbund i 4 nummer årligen. Distribueras gratis i 10 ex. till samtliga hembygdsföreningar anslutna till förbunden.

Prenumeration 100:-/år, insättes på BG 5491-5806. Ange "Prenumeration Hembygden" samt ditt namn och din adress.

Lösnummer 30:- kan beställas av

Anders Sällvin: 070-66 21 500 / 060-421 08

Redaktionskommitté

Ann Renström
ann.renstrom@telia.com
Tel. 0612-214 16
Sunnanåker 301, 873 92 Bollstabruk

Margareta Johansson
margareta@vaxtfoto.se
Tel. 060-931 11
Östloning 120, 860 40 Indal

Laila Söderström
laila.soderstrom@telia.com
Tel. 0613-331 15
Skallsta 504, 872 98 Noraström

Anders Sällvin
anders.sallvin@hotmail.com
Tel. 060-421 08
Åstön 765, 860 35 Söråker

ISSN 1100-0554

Form & tryck: Princo Sundsvall.

Besök våra hemsidor

www.hembygd.se/medelpad
www.hembygd.se/angermanland

Kommande nummer

Manusstopp nr 2, 2011: 26 april
Tema nr 2, 2011: Textilier mm
Tema nr 3, 2011: Jordbruk

Omslagsbild

"Ränder från Tynderö" Kerstin Boman

Den gamla bilden

På fotot är det troligtvis skollärare Dickman (f. 1865) som anför någon typ av fosterländsk skolparad som passerar gamla Dals diversehandel i Hornö-Nyadal, Nora. Förmodligen är det fru Dickman, även hon lärare, som skymtar längst bak i taget. Kortet är taget före 1915, eftersom postlokalen ännu inte är tillbyggd. Familjen Dickman flyttade från platsen efter 1920.

Skolan höll till i det pampiga tegelhuset på udden, som helt följdriktigt kallades för Skoludden.

Skolhuset omvandlades till sist till Björkuddens turisthotell.

Ulla Nordlöf, Stockholm, har lånat ut fotografiet. Hon är dotterdotter till fotografen, August Nordlöf, som var butiksföreståndare på Dals diversehandel och dessutom en hängiven amatörfotograf.

Gunilla Bergwall, Hornö-Nyadal

Fyll i bifogat inbetalningskort enligt denna mall:

bankgirot		INBETALNING/GIRERING AVI		Nr 1549431	
Meddelande till betalningsmottagaren					
Prenumeration Hembygden 2011					
Betalningsavvärdare (namn och postadress)			Betalningsmottagare (endast namn)		
Ditt namn och adress			Ångermanlands- & Medelpads hembygdsförbund		
Från bankgirot (vid girering)		Belopp kronor		Till bankgirot (fyll alltid)	
		10000 5491 5806			
H #		#		#45#	

Att laga en tapet

Exempel från Pahléns i Långsele. Hus med Historia 2010

I förra numret berättade vi om tapeternas historia med utgångspunkt i Långsele-Graninges hembygdsgård i Örbäck där restaureringsarbete utfördes sommaren 2010. Här kommer fortsättningen med praktiska tips om hur man går till väga för att laga och spara gamla tapeter.

Att vårda och förvalta gamla hus innebär ofta att förändra så lite som möjligt och berätta husets egen historia. För att åstadkomma det valde Långsele Hembygdsförening att bevara originaltapeterna från tidigt 1900-tal. Här berättar vi hur vi gick till väga.

1. Detta behöver man! Mindre elementpenslar, liten spatel att lossa tapeten med, stärkelselim till tapeten samt snickarlim för att limma svårare partier som kanske ska limmas fast i trä. Japanpapper kan vara bra att ha om någon tapetbit behöver förstärkas på baksidan innan den limmas tillbaka på väggen. Wish-ab svamp, vattenspruta, hushållspapper.

2. Fäst tapeten ordentligt. Har den lossnat från väggen så spika försiktigt fast den med mindre nubbar. Försök undvika att spika i det yttre lagret. Lossa istället tapeten och se om du kan spika i underliggande lager. Limma sedan fast tapetlager på tapetlager.

3. Det är bra om det finns bitar av tapeten som går att laga med. I kammaren skar vi bort en bit som tidigare varit tapetserad över murstocken och lagade med den. Till köket fann vi en rulle av originalet på vinden så vi kunde laga med den. Finns ingen tapet så laga med en papp med samma grundton som den gamla. Eventuellt kan någon målarkunnig sedan retuschera de fälten.

4. Lossa lite av tapeten runt det hål som ska lagas för att kunna lägga in den "nya biten" innanför. Då syns lagningen mindre. Det gör inget om man måste riva upp lite av den hela tapeten. Vattna tapeten med blomspruta, låt suga in och försök sedan lossa lite mer kring hålet med hjälp av en spatel som du försiktigt pressar in under tapeten.

5. Är tapetbiten som man ska laga med, eller sätta tillbaka trasig eller skör så förstärk den med en bit japanpapper. Ta en liten pensel, doppa i vatten och måla på japanpapperet där du vill riva av. Låt suga in en kort stund och riv sedan av den del du ska använda. Limma sedan fast den på baksidan av tapetbiten med stärkelseklistor.

Bilden visar tapeten i kammaren innan taket målades om och tapeten lagades. Den bit som hänger ner till höger vid murstocken använde vi att laga med. Hålet mitt i bild lagades med mönsterpassning.

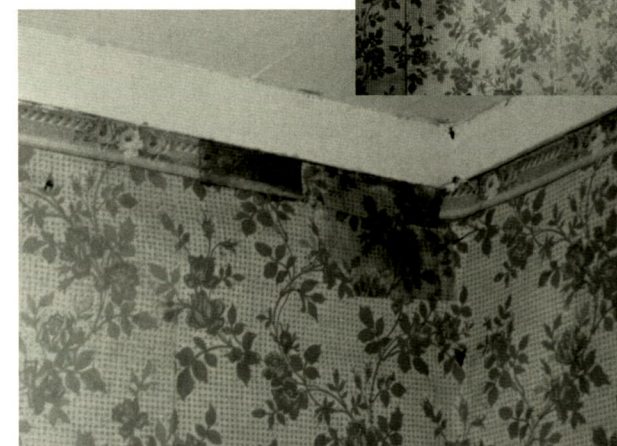
Många lager som behöver spikas i vägg sedan limmas lager för lager och slutligen lagas ytterst. Sören spikar och limmar fast en tapetbit i kammaren.

Bernt Norell, Lennart Kristiansson och Britt-Marie Bergvall sätter en lagning med trälim i press.

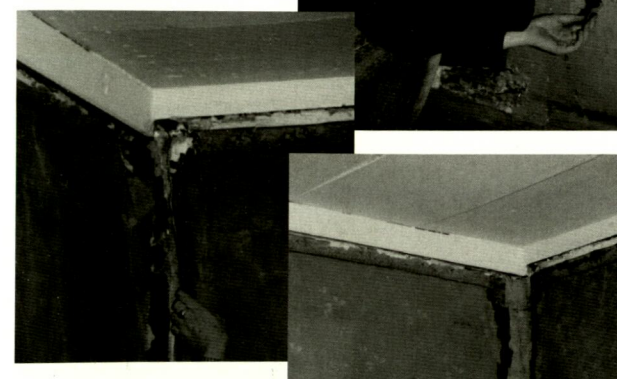

Väggen före och efter att tapeten lagts.

Ibland måste man laga med tapetbitar som inte passar. När limmet torkar ljusnar det mörkare partiet och färgnyanserna blir desamma och skapar harmoni. Ofta kan man se sådana lagningar från förr på gamla tapeter.

Ulrika Block lagar tapet i köket.

Hörnen i köket var rundade och uppskurna i mitten. Pappan spikades fast och sedan lagades skadan med originaltapet som fästes innanför yttersta lagret. När limmet torkar försvinner de mörka fläckarna.

6. Pensla med stärkelseklistor i hålet och på tapetbiten och lirka försiktigt in lagningsbiten med hjälp av spateln. Om hålet är stort och det finns extra tapet är det idé att försöka mönsterpassa.

7. Måste man limma med vanligt trälim, t ex om pappan innerst är trasig, är det viktigt att sätta tapeten i press. Det kan bli aktuellt där större pappdelar har lossat och måste limmas.

8. Ska tapeten tvättas används torrengöring med svamp. Alcron kallas också för sotsvamp och används för torrengöring av känsliga material t ex efter en brand. Den är gjord av vispad rågummi och kan maskintvättas och återanvändas. Wisab-svampen fungerade bättre i Långsele och används som ett stort radergummi. Man gör rent med den gula sidan och drar av smutsen mot den blå sidan.

9. Lycka till!

Johanna Ulfsdotter, byggnadsantikvarie

Materiallista tapetlagning

Namn: Alcron Dry Cleaning Sponge
Firma: Alcron Chemical co AB

Namn: Wish-ab svamp
Firma: Målarlisa

Namn: Cascol 3304
Ämne: Polyvinylacetat
Firma: Cascol

Namn: Document Repair Tape
Ämne: Japanpapper
Firma: Archival Quality

Namn: Pastex 4738
Ämne: växtstärkelseklistor
Firma: Limgrossisten

Namn: Schellack
Ämne: Hartsflingor löst i etanol
Form: 225 g/ 1L T-röd

Namn: Cellulosaklistor
Form: 100 g /3L vatten
Firma: Nito

Radarpär i vävning

– Ulrika Lönnå och Thyra Larsson

I kyrkor, skolor, servicehus och andra offentliga lokaler finns stora textila vävnader. Konstverken är mycket vackra med underbara färgskalor. När man söker konstnärernas namn finns anspråkslöst i ena nedre hörnet signaturen TL och i andra nedre hörnet UL och ibland ett årtal. TL står för Thyra Larsson och UL står för Ulrika Lönnå. Detta radarpar skapade från slutet av 1960-talet fram till början av 1980-talet en rad imponerande textila konstverk i Sundsvall med omnejd.

Ulrika Lönnå - textilkonstnär

Ulrika Lönnå är född 1943 i Stockholm. Familjen bodde i London i början av 1960-talet. Ulrika studerade vid Konstfack i Stockholm i 4 år, och fick sina vävkunskaper i Umeå. Det konstnärliga påbrået kan spåras till två målade bröder. År 1965 träffade Ulrika sin blivande man Kjell, och två år senare flyttade hon till Sundsvall. Paret Lönnå är mycket uppmärksammade genom otaliga musikprogram i TV, men Ulrika har vid sidan av körsången etablerat sig som en mycket erkänd textilkonstnär.

Kornmattan, med gamla bomärken, i Lidens nya kyrka, från 1955.

Thyra Larsson

Ulrika Lönnå

Redan 1968 kom Ulrika i kontakt med Thyra Larsson, och ett mångårigt samarbete inleddes som varade ända fram till Thyras död 1982. Ulrika gick i lära hos Thyra i bl a knyppling.

– Jag fick inte så bra betyg av Thyra!, säger Ulrika med ett leende, när Lidens Tidning träffar henne en vårdag 2003.

Samarbetet gick så till att Ulrika skissade motivet, förstora det exakt och förde över det på rutpapper. En färgskiss som styrde garnvalet upprättades och garner valdes ut. Därefter kom Thyra in i bilden med att sätta upp väven och börja det mödosamma arbetet att, med olika tekniker, väva konstverket.

– Thyra var oerhört kvalitetsmedveten. Syntegarner gillades inte. Thyra var jätteduktig! Jag saknar henne mycket. Hon var helt enkelt unik. Det finns inte någon ännu idag som är lika duktig inom vävnadskonsten här i kring som hon, säger en rörd Ulrika Lönnå.

Thyra Larsson - konstväverska

Thyra Larsson föddes den 30 maj 1918 i Nilsböle i Liden. Hon var enda dottern och yngst av tre syskon. Pappan var skogsfaktor åt Wifstavarv, och en mycket sparsam och lojal tjänsteman med bolagets medel. Mamman vävde och virkade till husbehov. Det berättas att det alltid, även till vardags, fanns vit duk på köksbordet.

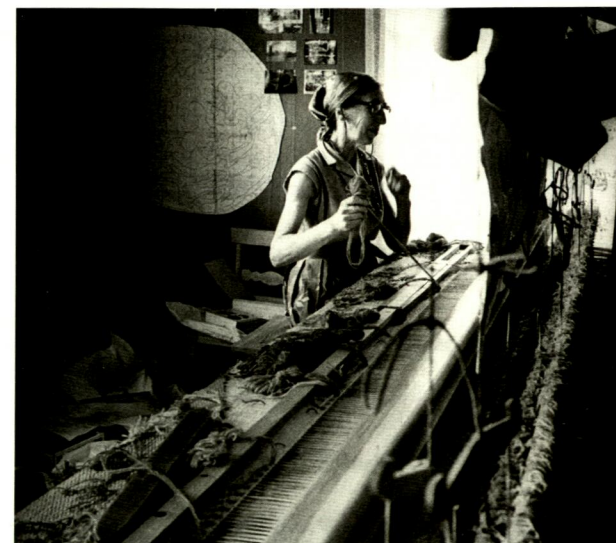
Thyra gick i 6 årig folkskola i Flygge. Tidigt fick hon besvär med sina leder och behandlades i Nynäshamn för reumatism. Familjen fick då rådet att låta dottern utbilda sig till något inom textilbranschen för att skona hennes värkande leder. Thyra fick sin textila grundutbildning i Katrineholm. Hon fortbildade sig ständigt och varje sommar åkte hon till Näs för att gå korta kurser.

Kormattan s.k. flossamatta i Holms kyrka från 1979. Skänkt vid kyrkans 75-års jubileum.

Vävning var både hennes yrke och hobby. Hon verkade i många år som vävlärare bl a inom Sundsvalls Stads Yrkesskola, inom den kommunala vuxenutbildningen och inom Studieförbundet vuxenskolan.

På vintern bodde hon i ett rum och kök i Johannelund, några kilometer norr om Sundsvall. I denna lilla lägenhet inrymdes en säng, tidningar, garner och en större vävstol. Flera kända verk vävdes här under lediga stunder. Varje sommar återvände Thyra alltid till sitt barndomshem i Nilsböle. Hon var mycket duktig att laga mat och baka. Ännu idag talas det om hennes eftertraktade Berlinerbröd. Thyra var mycket sparsam och unnade sig ytterst lite. Hon tyckte inte om att resa och någon utlandsresa utanför Norden blev det inte. Även om det talades om en USA-resa vid 50-årsdagen!

Thyra Larsson vid den specialbyggda, extra breda, vävstolen.

Väggbonad s.k. finnvävnad på Solgården i Indal från 1973. Mått: 7 m bred x 1,5 m hög.

I sextioårsåldern drabbades Thyra av magcancer. Hon gick ogärna till någon doktor. Ända in i det sista var hon helt upptagen av sitt livsintresse. Det var vävstolen hon förblev gift med hela livet. Thyra Larsson avled den 7 februari 1982 i sitt 64:e levnadsår.

Slutord

Radarparet Ulrika Lönnås och Thyra Larssons konstverk finns representerade i många allmänna lokaler. Bara för att nämna några: Västermalms gymnasium, Elimkyrkan, Sundsvalls sjukhus, Solgården i Indal, Holms kyrka m fl offentliga rum. Undertecknad, som saknar kunskap i vävning, blev helt förstummad över den 6 meter höga väggprydnaden i fonden till Västermalms gymnasiums aula. Storleken, tyngden och det praktiska handhavandet genererar frågor för en lekman. Lika förstummad blev jag vid åsynen av den 7 meter långa bonaden på Solgården i Indal. Hur många timmar i ensamhet har inte dessa enorma konstverk krävt? Den jäktade nutidsmänniskan tar kanske dessa verk för givna, men bakom ligger mycken möda och arbete i skapandet av avtryck för sin tid.

Arne Johansson

Tack till Margareta Engman, Nilsböle, Alva Magnusson, Liden, och Lisbet Rönström, Sundsvall, för hjälp vid artikelskrivandet.

Artikeln har tidigare publicerats i Lidens Tidning 2007.

Symaskin och strykjärn

"Lägg dig ner och sov, unge!"

Mammas trötta, lite arga röst ljuder strax ovanför mitt huvud. Hon arbetar vid symaskinen som står nära min säng. Jag klagar på det starka ljuset och ljudet från maskinen som gör att jag inte kan somna.

Året är 1941 och jag är åtta år. Vi bor i två rum och kök i ett litet samhälle ett par mil utanför Stockholm. Runt Sveriges gränser råder krig, vilket sätter stark prägel på vardagen så här nära huvudstaden. Truppflyttningar längs våra vägar av kavalleri och tanks. Pappa och alla farbröder jag känner är inkallade – någonstans. Hemmavid ansvarar kvinnorna för mörklägning, hem och barn, och att få ransoneringsskupongerna att räcka till. Många kvinnor får också någon form av "beredskapsarbete". Mamma var en tid sjukvårdsbiträde på Karolinska sjukhuset. I övrigt bidrar hon till försörjningen genom hemsömnad. Det kommer hem tanter för provning, minst två gånger innan plagget är klart. Mamma klagar över de dåliga cellulustygerna.

Hon syr även åt firmor. Det kommer hem stora paket med tillskuret material. Värst är de paket som ska

bli mängder av förkläden – värst därför att mamma tycker att det är mycket som jag duger till att göra.

I midjan hade alla förkläden dubbelsydda knutband. Det blev mitt jobb att vända dem över en lång sticka, utan att de gick sönder, sedan skulle de strykas fina. Det var då jag lärde mig att spotta på pekfingret och sedan snabbt snudda vid strykjärnet för att se/höra som järnet var tillräckligt varmt. Ofta var två järn på uppvärmning på vedspiseln. Det järn man för tillfället använde vilade mellan de olika handgreppen på ett upp- och nervänt tefat tills man bytte järn.

En period sydde hon tunna, vackra nattlinnen till Sidenhuset. Även där behövdes barnhänder för att vända de små tunna snoddar som skulle vara vid halsringningen. Till det användes en stadig tråd och en trubbig nål som man trädde igenom hela passpoalen och sedan krängde ut och in så att rätsidan kom ut. Mycket trist göra!

När materiel behövdes inom krigstjänsten föll det på mammas lott att sy de små, ovala öronmusslorna till öronlapparna och naturligtvis blev det mitt "dödtrista" arbete att sitta och vända även dem.

Ett annan tråkigt arbete var att kasta alla fällor i t.ex. en klänning. Zig-zig var inte uppfunnet då. Mamma var noggrann och det var skönt att den detaljen behövde jag inte göra så ofta.

Mammas trampmaskin, en Singer, försågs med en elmotor de här åren, vilket sågs som en stor arbetsbesparande nymodighet.

Det fanns mycket som var bra också. Det fanns många vackra små tyglappar att sy dockkläder av, samt gott om vackra knappar och dekorationsband att leka med. Jag fick tidigt lära mig om tygriktning, mönster och diverse små sömnadsknep.

Trots allt fick jag inga aversioner till sömnad. Vid sjutton års ålder började jag sy mina egna kläder, efter inköpta mönster. Efter giftermål och med två småpojkar var det på 50-talet självklart att jag som husmor sydde allt som hushållet behövde. Man köpte lakanslärft i meter eller bunt och sydde lakan. Alla kläder till pojkar, mig själv och i viss mån, även till maken. Min man som arbetade med djur använde arbetsrockar av blå tvills och slitaget på kragar och runt handleder var stort. Det blev en hel del lagning och lappning och vändsyning av kragar. När det gällde finkläder hade nylonskjortor och terylenbyxor gjort sin entré och de var lättskotta och nästan outslitliga, så det var våra arbetskläder som ständigt måste ses över. Plus korgen med trasiga strumpor efter fyra personer som alltid var full. Men det var roligt att av billiga stuvbitar trola ihop gulliga småbarnskläder eller robusta, oömma slitkläder för uteleken. För att inte förglömma – alla nallekläderna!

Intresset för det textila har hållit i sig. Jag har provat det mesta som varit populärt under gångna årtionde-

Symaskinskurs i Ramsele i början av förra seklet. Fotots ägare Pelle Isaksson, Helgum

na: broderi, applikationer, makramé, lapptäcksteknik, stickning, flamskvävnad och nålbindning. Det mest rogivande har nog ändå varit arbetet vid en vanlig vävstol.

Det är kreativt att arbeta med garn och tyg. Man kan av enkla eller till och med kasserade material åstadkomma något vacker och ändamålsenligt.

Min svärmor uttryckte det där så fint när hon sa: "Det är så roligt att göra något vacker av det som inte kostat någonting!" Detta konstaterade hon efter att ha vävt draperier, sängöverkast och dukar av garn som hon köpte billigt, kartongvis, mer eller mindre i form av trassel. Tala om klokhet, ekonomi och inte minst – livskvalitet!

Ulla Olsson, Hultet, Torsåker

Ånge kommuns första kulturstipendiat

Som första kulturstipendiat någonsin i Ånge kommun fick Borgsjö Hembygdsförenings ordförande, Tore Mattsson ta emot utmärkelsen.

Det är en värdig representant kommunen har valt. Tore har verkat i föreningens styrelse sedan 1974. 1999 greppade han ordförandeklubban och har sedan dess hållit den i ett fast grepp. Under dessa år har han lagt ner otaliga arbetstimmar på Borgsjö Hembygds- gård, både praktiskt och med att arrangera och hålla i musikprogrammen på sommaren och brasafnarna

på vintern. Själv menar han dock att de stora arbetena gjorde hans föregångare, som med enkla verktyg flyttade alla byggnader och skapade det som i dag är Hembygdsgården.

Vid sidan av arbetet med föreningen har Tore haft sin kärlek till musiken. Efter att tidigare ha sjungit i Borgsjökören återfinns han idag i Torpskören.

Folkets textilier

I det gamla jordbrukarsamhället skulle så mycket som möjligt produceras hemma på gården. Barnen fick tidigt lära sig att arbeta med händerna på olika sätt. Man slöjdade hemma med lin och ull, skinn, trä, näver och smide, kanske också med andra material som ris, halm och vass. Barnen fick tidigt lära sig att skala ris till vispar och kvastar av björkris.

Linnet hör till människornas tillvaro sen tusentals år. Egyptiska gravmålningar beskriver den omständliga processen med linnet från linäkern till vävstolen.

De människor som bodde i Gene i Själevads församling vid vår tideräkningens början och århundradena därefter använde lin och ull. Folket som koloniserade Ångermanland kände till användningen av lin och utvecklade odlingen och beredningen efter de lokala förutsättningarna. Linnet uppskattades till den grad att det blev ett betalningsmedel.

De nordiska landskapslagarna skrevs ner på medeltiden, dessförinnan fördes rättsreglerna muntligen från generation till generation. Genom den isländska historieskrivningen vet vi att den norska Gulatingsloven låg till grund för den isländska lagstiftningen på 900-talet. Den svenska Hälsingelagen gällde för Norrland och Finland. I kyrkobalken kan vi läsa följande:

För vigsel och kyrkotagning därefter skall man giva prästen tre alnar, för kyrkotagning efter barnsbörd två alnar och tre marker smör och tre kakor bröd; det är det minsta. För själämässan och gravplats skall prästen ha aderton alnar, nio kakor bröd, nio marker smör eller deras värde.

Olaus Magnus reste i norra Sverige och Norge 1518-1519. Han satt sen nere i Rom och skrev "Historia om de nordiska folken" som är en rik källa att ösa ur om det medeltida Norden.

Nordens kvinnor hava beundransvärda anlag för att väva linne- och ylleväv och ägna sig med iver däråt, undantagandes lappkvinnorna.

Jag såg en gång hos dessa folk en den vackraste linneväv med himmelsblå ränder. Då jag sedermera kom till Italien och nådde Rom, fann jag en vävnad liksom gjord av samma hand, med samma randning och i allo lik den förra.

De nordiska kvinnorna få sina mönster från ängens blommor, från regnbågens färgspel, eller från bladen som speglas i solbelyst vatten.

När Ångermanland på 1700-talet blev vida känt för sina linnevävnader och många kvinnor fick fina utmärkelser, fanns det kanske en 1000-årig tradition att bygga på.

När den industriella produktionen utvecklades på 1800-talet fanns det en stor hantverkstradition i hela vårt land, och en hantverksproduktion som fick allt svårare att hävda sig.

Hushållningssällskapen och många enskilda personer gjorde insatser för att stödja hantverket.

Denna verksamhet löper parallellt med att den gamla kulturen överhuvudtaget stod inför stora utmaningar. Förutseende människor ågnade stor kraft åt att försöka bevara

kunskap och föremål från det gamla samhället. Jag nämner några namn.

Nils Månsson Mandelgren (1813-1899) företog från år 1846 omfattande studieresor i Sverige (och utlandet) och avbildade kyrkor och fornlämningar liksom den materiella kulturen i vidare mening. Han var född i Ingelstråde i Skåne och utbildades vid konstakademierna i Stockholm och Köpenhamn. Till stöd för slöjdens bevarande inrättade han år 1844 en slöjdskola (nuvarande Konstfackskolan) och året därpå en slöjdförening (nuvarande Svensk Form). Hans stora samlingar donerades 1881 till Lunds universitet.

Artur Hazelius (1833-1901) blev 1860 fil dr i nordisk filologi i Uppsala. Med inspiration från talrika resor på landsbygden och mötet med skandinavismen, grundade han år 1872 i Stockholm Skandinavisk-etnografiska samlingsenheten som 1880 ombildades till Stiftelsen Nordiska museet, som 1907 kunde inviga nya lokaler på Djurgården. Han skapade Skansen som invigdes 1891.

Lilli Zickerman (1858-1949) tog initiativet till Föreningen för Svensk Hemslöjd, som bildades 1899. Hon formulerade den svenska hemslöjdsrörelsens ideologi och skisserade dess verksamhetsformer. Hon medverkade vid många hemslöjdsföreningars tillkomst. I Vittsjö i Skåne startade hon 1908 en slöjdskola och en ateljé för modern mattillverkning. Hennes stora livsverk är hennes unika inventering av folkliga textilier över hela landet, som hon genomförde 1914-1931. Arbetet resulterade i noteringar och garnprover samt ca 24 000 foton, helt eller delvis färglagda, som skänktes till Nordiska museet i Stockholm.

Karl-Erik Forsslund (1872-1941) utkom år 1900 med boken "Storgården: en bok om ett hem". Den gjorde honom vida känd som författare och opinionsbildare. Boken anses som den Svenska hembygdsrörelsens grundläggande skrift. År 1914 utkom han med boken "Hembygdsvård och Naturskydd" Hans stora verk är "Med Dalälven från källorna till havet" (1-27, 1918 - 1929) en storslagen landskapsbeskrivning. Därutöver utkom han med en rad skrifter.

Ångermanlands Hemslöjdsförening

Ångermanlands hemslöjdsförening bildades den 13 april 1909 i Sollefteå. De drivande krafterna bakom föreningens tillkomst var Anna och Hugo Fahlén, med rötter i Sollefteå.

Hugo Fahlén (1865-1919) var född i Multrä och son till trävaruhandlaren och industrimannen John Fahlén i Multrä. Han studerade juridik i Uppsala och efter domarutbildning blev han 1898 auditör vid Norrlands trängkår i Sollefteå. Han satt i riksdagens första kammare för moderata partiet 1905-1919. Han hade en rad uppdrag, men i detta sammanhang är det intressant att han som riksdagsledamot också var ledamot av 1912 års hemslöjdsutredning, som avlämnade sina betänkanden 1917-19. I den utredningen var Lilli Zickerman expert.

Det konstituerande sammanträdet hölls i Sollefteå den

13 april 1909, det var väl förberett. Alla kulturpersonligheter i landskapet hade kontaktats, liksom kommunerna. Förslag till stadgar förelåg. Årsavgiften bestämdes till en krona. 84 personer blev medlemmar i april 1909.

Föreningen har till ändamål

Att verka för den manliga och kvinnliga slöjdens utveckling och förädling inom Ångermanland,

Att bereda möjlighet för den mindre bemedlade att utan stora svårigheter ägna sig åt hemslöjd,

Att meddela en efter förhållandena lämpad undervisning i förfärdigande av hemslöjdsalster,

Att bereda avsättningsmöjligheter för sådana alster,

Att arbeta för uppsamlandet och bevarandet av minnen av förfädrens hemslöjd, samt

Att upprätta en modell- och mönstersamling.

I den första styrelsen ingick bland andra Theodor Hellman, som i Uppsala år 1905 bildade Norrländska studenters folkbildningsförening och år 1907 startade hembygdskurserna i Härnösand. Han blev folkskoleinspektör och museiman, han ville skapa ett Norrlands Skansen, det blev Murberget i Härnösand.

I styrelsen ingick komministern i Multrä, Erik Modin. Han hade som präst i Linsell i Härjedalen år 1902-1903 skrivit "Härjedalens ortnamn och bygdesägnar" Efter flyttningen till Multrä fortsatte han med sin forskning och skrev "Gamla Tåsjö", som blev förebild för många bygdeskildringar. Han fick en rad utmärkelser.

Hugo Fahlén blev ordförande i föreningen och hustrun Anna blev ordförande i arbetsutskottet.

Hemslöjdsföreningen börjar sitt arbete

Så snart föreningen bildats började arbetet med att förverkliga stadgarna i praktiskt arbete. Vävläraryrket Edith Lindberg anställdes som föreståndarinnan för verksamheten. Föreningen bildades den 13 april 1909 och i slutet av samma månad startades den första agitations- och undersökningsresan, som gick till Trehörningsjö. Dit kunde man komma med järnväg, men mellan byarna var det hästskjuts som var transportmedlet, och i maj månad var de tjälskadade vägarna inte ens framkomliga med hästskjuts.

De fortsatte genomgången av landskapets socknar; Mo, Själevad, Sidensjö och Arnäs. I juni fortsatte Edith Lindberg till Nora, Nordingrå, Nätra, Grundsunda och sen Häggdånger, Stigsjö, Viksjö, Ådalsliden och Junsele.

Redan några månader efter föreningens bildande hade 14 socknar besökts. Erbjudanden hade gjorts om månadslånga kurser i spånad och vävning, man hade sett på textilier och gjort de första inventeringarna.

Det var på detta sätt som Ångermanlands Hemslöjdsförening började, liksom Ångermanlands Textilarbiv.

Till vävkurserna ombads deltagarna att ta med vävnader som gjorts i bygden så att vävläraryrket fick se mönster,

Anna Fahlén, en av grundarna av Ångermanlands hemslöjdsförening.

material och kunnsighet.

Det strömmade in anmälningar till kurserna så att vävläraryrket snart var fullbokad flera år framåt.

Den första väv- och spånadskursen anordnades år 1909 i Sollefteå i makarna Fahléns hem.

År 1910 anordnade Hemslöjdsföreningen den första utställningen i Sollefteå. Det kom in 2 300 föremål, som ordnades sockenvis. Därmed fick besökarna en uppfattning om den textila traditionen i Ångermanlands bygder.

Det finns fotografier som visar att utställningen blev dokumenterad. På denna första utställning var såväl Märta Stina som Brita Kajsa från Anundsjö representerade.

Under åren framöver bedrevs en intensiv kursverksamhet. Hemslöjdsbutiken i Sollefteå tog emot vävalster och annan slöjd till försäljning och försåg vävarna med material av riktig kvalitet.

Anna Fahlén blev arbetsutskottets ordförande och efter makens död 1919 även föreningens ordförande. Hon slet hårt tillsammans med föreståndarinnan Edith Lindberg under många år, men genom detta arbete byggdes det upp stor kunskap om landskapet och dess slöjd och slöjdare.

Anna Fahlén var ordförande i föreningen till 1947, alltså i närmare 40 år. Hon avled 1955, nära 80 år gammal.

Ångermanlands Hemslöjdsförening var en ideell förening och det förutsattes mycket ideellt arbete. Makarna Fahlén torde ha varit välbeställda, och det var säkert bra för

Edith Lindberg, den första föreståndaren för Hemslöjden i Sollefteå.

► hemslöjdsarbetet i Ångermanland. Anna Fahlén betalade vid föreningens bildande 100 kronor som ständig medlem. Det var den första intäkt som kunde bokföras i föreningens kassabok den 13 april 1909.

Makarna Fahléns arbete var ideellt. Föreningens bidrag från Hushållningssällskapet gick i första hand till kurs-

verksamheten, det räckte inte till mer.

Föreståndarinnan Edith Lindberg var anställd 1909-1925 och den första inventeringsperioden hör till dessa 16 år.

Edith Lindberg efterträddes 1925 av den unga textilkonstnärinnan Gulli Dimming-Lundqvister som verkade i föreningen till 1936. Under dessa år inträffade Ångermanlands Hemslöjdsförenings storhetstid. En duktig textilkonstnärinna och en kader av duktiga väverskor i landskapet förde fram Ångermanland på många utställningar under dessa år.

Emma Wiberg deltog i en av hemslöjdens vävkurser 1921 och vävde sen under många år Gulli Dimming-Lundqvisters mönster.

Ångermanlands Hemslöjdsförening deltog i utställningen på Skansen i samband med olympiaden 1912, Baltiska Utställningen i Malmö 1914, Stockholm 1920, Liljevalchs konsthall i Stockholm 1922 och 1923, Stockholm 1924 och 1925, Parisutställningen 1925, Göteborg och Köpenhamn 1926, Stockholm 1927 och 1928. Bergen 1928, Stockholmsutställningen 1930, andra utställningar i Stockholm 1931, 1932 och 1933. London och Holland 1931, Chicago 1933. Därefter verkar det ha varit i Sverige och Norden man haft utställningar.

Gertrud Ingers efterträdde Gulli Dimming-Lundqvister 1936. Hon verkade i föreningen till 1942. Därefter kom Greta Etzel, Bittan Bergh och Gerd Pettersson.

KarlEric Axenström

Forts. följer i nästa nr.

Foton ur "Ångermanlands hemslöjdsförening 1909-1979. Örnsköldsviks småskriftserie nr 1".

Från näver till damast Hemslöjdkonsulent i 50-talets Ångermanland

Mariann Hedman arbetade som hemslöjdkonsulent i Ångermanland under två perioder på 1950- och 60-talet.

Här berättar hon om verksamheten och sina möten med slöjdare ute i bygderna mellan 1953 och 1955.

I mitten av 1950-talet var Ångermanlands Hemslöjdsförening en av de mest ansedda i Sverige. Redan på 1920-talet hade man, som en av de första föreningarna i landet, anställt en textilkonstnärinna. Hemslöjdens lokaler låg i Jeansonska fastigheten, ett riktigt träslott på Kungsgatan mitt emot Hotell Appelberg i Sollefteå.

Här fanns en stor personal under ledning av den dynamiska chefen Greta Etzel som styrde och ställde. I Ångermanland var det handspunna linet en självklarhet i både damast och Anundsjö-söm. Jag kom dit den första november 1953 när jag var 22 år gammal och därmed landets yngsta hemslöjdkonsulent.

Ovärderlig lokalkänedom

Min främsta uppgift 1953 till 1955 blev att resa runt i landskapet och ordna kurser (det var innan det hette cirklar). Det blev ett kuskande med buss, tåg och rälsbuss och stora tunga konsulentväskan från Trehörningsjö i norr till Täsjö i öster och Säbrå i söder.

Allt vad chaufförerna hann berätta under långa resor, fick jag senare glädje och nytta av som reseplanerare och turistguide i Ångermanland. Rapporterna skrevs för hand under veckosluten i Sollefteå.

Kontakter sköttes via brev och telefon. Telefonisterna var ovärderliga när det gällde att hitta rätt person. Så här kunde det låta då jag sökte SLKF:s ordförande i Täsjö.

(Jag visste bara att hon hette Jakobsson och det fanns tre Jakobsson i Täsjö, givetvis bara med makens förnamn.) Jag frågade växeltelefonisten vem jag skulle söka och fick svaret: "Jo, det är ju Greta, men hon åkte med bussen till Sollefteå i morse och kommer inte tillbaka förrän med sexbussen i kväll."

Stor gästfrihet

Jag var uppvuxen i Lysekil på västkusten och hade året innan tagit examen som textilkonstnär vid Konstfackskolan i Göteborg. Att som stadsflicka från Bohuslän, med senaste anställning i Köpenhamn, komma in i en gammal, livaktig och expansiv slöjdbygd var en upplevelse.

Jag var ung och blyg och van vid att säga "Ni" till alla som var äldre än jag. Men här duade man varandra på ett helt annat sätt. Och gästfriheten var större och öppnare mot en främmande.

Vävning och konstsoömnad

Jag höll mest kurser i vävuppsättning och konstsoömnad. Först en vecka med igångsättning, så uppehåll någon månad då deltagarna fick arbeta själva. Den andra kursveckan avslutades alltid med utställning, program och mycket folk.

Under december månad höll jag korta kurser i halm- och

T.v. författaren beundrar alster från handarbetskurs i Mellansel 1955.

julpynt. Jag kan ännu känna doften av den blötlagda halmen i stora baljor, helt nära kaminen i en annars oeldad lokal.

Näver i smycken

Det var oftast vid avslutningarna, men också under kursens gång, som jag fick kontakt med traktens slöjdare. Så skedde till exempel i Moliden, där jag höll min första handarbetskurs för 16 kvinnor hemma hos Ruth Dahlin. Ruth visade då blygt upp smycken av näver och bark, som hon hade börjat tillverka för nöjes skull. Som jordnära tungt arbetande skulle man inte syssla med sådant fjask, trodde Ruth och hade aldrig visat dem för någon, förrän jag kom till gården.

Så småningom blev hon en av landskapets skickliga slöjdare och levererade under en följd av år sina personligt utformade halsband och örhängen till Ångermanlands Hemslöjd (ÅHF).

Näverslöjdare med förhinder

I Ångermanland hade vi ifrån början inga hantverkare alls som arbetade med näver för Hemslöjdens räkning. Jag menar då större föremål i flätad näver. Men i Näsåker hade jag hört talas om en gammal man som bodde ensligt till i väglöst land på andra sidan Vigdsjön.

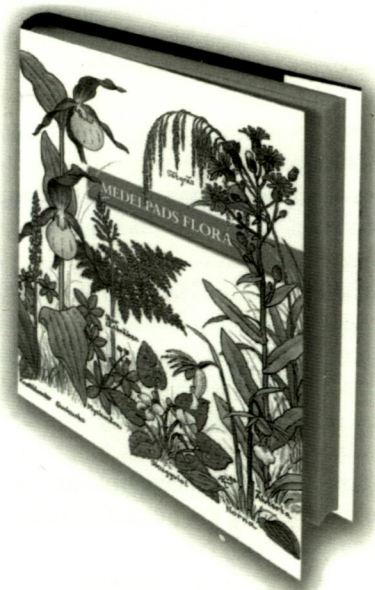
En varm sommardag åkte jag buss till Näsåker, där fick jag låna en cykel i Lundins affär och en skiss av handlarn på hur jag skulle hitta fram. Jag cyklade någon mil och gick sedan efter karta och kompass. Så småningom kom jag fram till mannen som lyssnade på "röster" som icke var från denna världen, och som av dessa röster blivit förbjuden att arbeta med näver för all framtid. Av samma röster ►

Medelpads flora

Efter många års arbete, bland annat under ledning av Rolf Lidberg, presenterar Medelpads Botaniska Förening en ny landskapsflora för Medelpad.

Floran är ett praktverk på drygt 700 sidor. Den är rikt illustrerad med teckningar av Rolf Lidberg, fotografier och kartor över växternas utbredning. Omkring 850 arter som anses bofasta i området beskrivs. Dessutom finns uppgifter om naturtyper, geologiska förhållanden, klimat samt naturtyper.

Ett speciellt intresse för hembygdsrörelsen är de äldre benämningar av växter i landskapet och tidigare användning i folkhushållet.

► hade han blivit tillsagd att "ha ihjäl både hunden och katten". Eftersom ingen kunde veta vem som rösterna skulle vilja att han hade ihjäl nästa gång, var det en skygg flicka, som tyst drog sig tillbaka och väl utom synhåll, snabbade på stegen så mycket som möjligt. Det blev ingen ny hemslöjdsmedarbetare den gången trots alla vedermödor.

Korgmakare i Östmarkom

I den lilla byn Östmarkom i Vibyggerå var hemslöjdsintresset ovanligt stort. Under drygt ett års tid hade jag i den byn: teoretisk kurs i vävning, vävuppsättningskurs, julpyntsdag och handarbetskurs. Det var här i Östmarkom som man sade att man hade "schwenskes" när man hade bott i Stockholm och kom hem och talade lite "finare".

Här träffade jag för första gången Carl-Johan Söderlind med benen förlamade av polio. Han blev så småningom vår skickligaste korgmakare och tillverkade under åren små och stora korgar av peddig-rotting och pil, både hel och kluven.

Linnet som dominerade

Vid början av 50-talet var det ännu linnet och linnevävning som dominerade hemslöjden i Ångermanland. De skickligaste spinnerskorna fanns i Vibyggerå och Sidensjö. Linneväverskorna vävde gardiner, tuskafstlinne till Anundsjö-sömmen, drälldukar och naturligtvis damast.

En framträdande plats hade inrednings- och kyrkotextil med framför allt Ångermanlandslinnet som råvara. Många alster levererades till Kungahuset.

Linpremiering

Handspunnet lingarn premierades på Hemslöjden, det gick till så att ordföranden i Ångermanlands Hemslöjdsförening rektor Josef Olsson på Høla Folkhögskola, tillsammans med föreståndarinnan Greta Etzel och en kunnig spinnerska (det kunde vara fru Myrman i Rödsta eller fru Andersson i Hallsta), läste in sig på kontoret. Där pågick sedan premieringen under några timmar. De spinnerskor som lämnat in sitt garn, fick därefter betalt för sitt garn utifrån jämnhet och finhetsgrad.

År 1954 premierades 74 härvor lingarn och 38 härvor lintråd.

Hovleverantör av damast

Emma Wiberg är den damastväverska som mest låtit tala om sig här i Ångermanland.

Under mina konsulentår på 50-talet, vävde Emma inte längre åt Hemslöjden utan drev sin egen verksamhet. Hon hade redan i början av 20-talet lärt sig väva damast av Hemslöjdens vävlärare Anna Sylvén, och vävde sedan de välkända dukmönstren som textilkonstnärinnan Gulli Lundquister komponerat. Bland annat som gåvor till prinsessan Ingrid och prins Gustav Adolf vid deras respektive bröllop.

Detalj av broderi med granrisgrått lingarn.

Smycken av näver och barkbitar av Ruth Dahlin.

Damastserviett av handspunnet lingarn, mönster "Ingrid".

Förgrundsgestalt i Nolaskogs

Mimmi Hedberg i Gide i Björna vävde kyrkotextil. Mimmi Hedberg eller tant Mimmi som hon kallades, lärde jag känna vid en handarbetskurs i hennes hem våren 1954. Hon var en av förgrundsgestalterna inom hemslöjden i Nolaskogs och var styrelsemedlem i Ångermanlands Hemslöjdsförening. Hennes vackra hem i den stora skogsförvaltarbostaden intill Gideälvens stod alltid öppet för alla Hemslöjdens verksamheter. Tant Mimmi var den ständigt sysselsatta hantverkaren. Ofta satt hon vid spinnrocken och tvinnade det granrisfärgade lingarnet som då uteslutande användes till Anundsjö-sömmens broderier. Eller stickade hon de allra tunnaste ylleschalar eller vävde hon damast. Mimmi Hedberg var faktiskt med som prisdomare vid den första stora hemslöjdsföreningen 1910, och 79 år gammal deltog hon i 50-årsjubileet i Örnsköldsvik 1960.

Samarbete i Holafors

Stina Molén i Holafors som vävde både duk- och möbeldamast, arbetade länge för Hemslöjden. Många är de meter möbeldamast som Stina Molén vävt med bland annat brudlivsstycket från Junsele som förlaga. Stinas man August var en duktig slöjdare. Han tillverkade Stinas damastvävstolar, hjälpte till med uppsättningen samt snidade utsökta rockhuvuden och speglar. Stina var en skicklig väverska som utförde åtskilliga av de stora beställningar på inredningstextilier som hemslöjden fick både till Mo och Domsjö, till Väja, till fartyg, skolor och privata hem.

Jag vill också gärna nämna Gunhild Hultkvist, som i sin röda lilla stuga vid älvstranden i Sollefteå, under mer än 40 års tid broderade Anundsjö-söm i glänsande granrisgrått lingarn på stora kaffedukar, smådukar, löpare och bokmärken.

Manifestation för linlandskapet

År 1955 dominerades av den stora lantbruksutställningen i Härnösand i samband med Hushållningssällskapets 150-årsjubileum. En inbjudan hade gått ut till bygdens kvinnor att visa en gårdskollektion av textilier tillverkade för hemmets behov under de senaste tio åren. Det blev ett enormt gensvar och vi två konsulenter i Ångermanland och Medelpad åkte runt i socknarna och informerade och samlade material.

Detta gav också möjlighet att knyta upp nya slöjdare till hemslöjden. Intressant var att se hur husbehovsslöjden kunde växla i olika socknar. I Tåsjö till exempel, vävde man fortfarande kalsonger och busaronger i halvulle, oftast med handspunnet ullgarn.

1:a-pristagare i Ångermanland var Hilda Boman i Bålsjö, Bjärträ. Hilda hade inte bara vävt tyget till dotterns vita studentklänning, utan också spunnit garnet.

Från Nordingrå kom vackra bolsterrandningar.

ÅHF:s egen utställning av saluslörd blev en manifestation för linlandskapet Ångermanland. Tioskaftsdräll,

damast och Anundsjö-söm hade en framstående plats på denna utställning. Hemslöjdskonsulenternas egen kursverksamhet, liksom alster från den ambuleringande slöjdskolan hade egna avdelningar.

Arkivarbete hos Anna Fahlén

Arbetet med komplettering av hemslöjdens textilarbiv hemma hos fru Anna Fahlén på Hullsta Gård, (den gamla "ursprungliga" där vi höll till i den östra flygeln) gav mig en särskild inblick i det arkiv, som jag vid olika tillfällen senare kom att arbeta med. Jag fick i detalj – och Anna Fahlén var en noggrann person – lära mig tekniken vid tillvaratagandet av gammal textil. Det var bland annat textilprover från Stöndar gård, Boteå socken och Molingården i Tjäll, Multrä socken som analyserades och katalogiserades denna sommar.

Från Molingården – för övrigt författaren och målaren Pelle Molins barndoms hem – kom några mycket slitna och lappade västar av bomull. Här fanns också randningar som senare blev grunden till Multrädräkten.

Det var lärarika stunder, där jag bildligt talat fick sitta vid "mästarinnans" fötter, hon som en gång grundat hemslöjdsrörelsen i Ångermanland och som nu blickade tillbaka på vad som hänt under åren och framåt på vad som borde ske.

Det är först nu efteråt som jag till fullo förstått värdet på de rika och unika upplevelser, som jag då fick ta del av genom Anna Fahlén.

Strax före jul bjöds all personal hem till fru Fahlén på uppsittarkväll med ljusstöpning och riskgrynsgröt. (Anna Fahlén avled den 8 april 1956)

Min första konsulentperiod slutade 1955 då jag gifte mig och flyttade till Östnylands by. Lysningspresenten från Anna Fahlén var fjärde klassens premiärlärt, något som ingen längre kunde väva och som känns värdefullt att äga.

Mer än ett halvt sekel har gått, mycket har förändrats, både hemslöjdsbutikens roll som hjärtat i verksamheten och konsulentens arbetssätt.

Men läser vi i "Hårt och Mjukt", hemslöjdskonsulenterna i Västernorrlands egen tidning, finner vi att både intresset för hemslöjd och kursverksamhet lever kvar och har anpassats till dagens samhälle.

Mariann Hedman

Cirklar i Helgum

Gamla broderier

Studiecirkeln Gamla Broderier i Helgum har dokumenterat 250 olika arbeten med följande uppgifter: Föremålets nr., ägare. Benämning av föremålet. Tillverkare, tillverkarens levnadsår, socken och ort, tillverkningsår och annat som kan vara av intresse. Beskrivning och teknik (sömsätt), Ev. märkning. Material och färg. Garn. Mått.

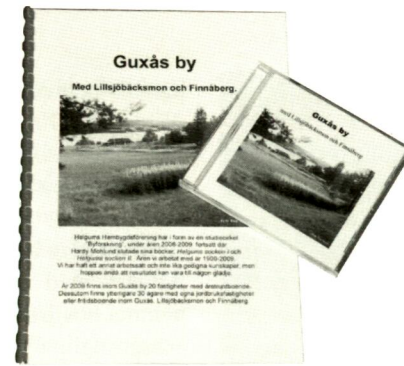
Alla broderier har fotograferats i helbild och närbild. Föremål som dokumenterats är sänglinne, bonader, brickband, förkläden, klädpåsar, gardiner, kuddar, paradhanddukar, spjällband m.m.

Vi har skrivit ut alla föremål med bild och uppgifter, samt sparat allt originalmaterial på CD och "fickminne", som ligger i Hembygdsföreningens dokumentaskap.

Byforskning i Helgum

Förutom, som är klar och publicerad, har Helgum flera byforskningscirklar "på gång". Det började med byn Guxås 2007. Den är nu klar och finns både i form av ett häfte och en CD.

Byforskningen har en "smittsam" effekt så nu är byarna Västby, Helgumsby, Gagnet södra sidan, Runeåberg, Gransjö norra sidan och Husnäs på gång, några i cirkelform och några forskar enskilt.

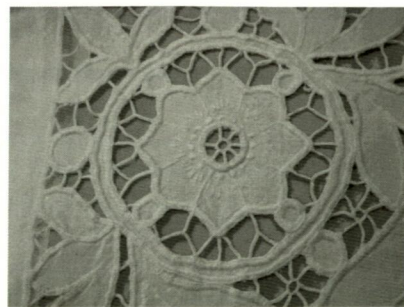
Resultatet av byforskningen om Guxås i skrift och på CD. Finns att köpa för 100 resp. 80 kr av Helgums hbf genom Ell-Marie Wagnborg tel. 0620-41068.

Grunduppläggningsen i vår byforskning utgår från Hardy Mohlunds böcker Helgums socken I och II, de slutar vid 1893, vi försöker fortsätta därifrån och till idag.

Alla gårdar och platser fotograferas och "befolkas". Andra platser och företeelser försöker vi dokumentera. Vi har frågat många äldre, sökt många gamla bilder och det har blivit många "kommer du ihåg". Cirkelträffarna är förutom "arbete" en trevlig stund där många gamla minnen ventileras.

Nu väntar vi på att "byforskningssmittan" skall spridas till Ärtrik, Ås, Rådom, Näs, Mo, Mellansjö, Holmsta, Fanby, Hammar, Öden, Östergransjö och Västergransjö med Ledingeå.

Ell-Marie Wagnborg

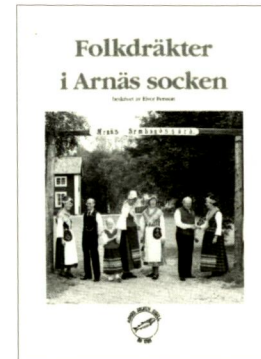

Brodericirkeln har inventerat 250 broderier i hela Helgum. Här detalj av ett örngott i venetianskt broderi.

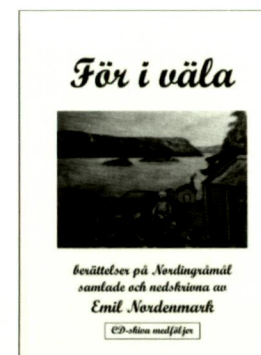

Deltagarna i brodericirkeln diskuterar föremålen tillsammans med hjälp av en bildprojektor.

Litteraturtips

Folkdräkter i Arnäs socken
Beskrivet av Eivor Persson
Kan beställas av Seth Häggqvist
0660-37 08 82

För i väla
Berättelser på Nordingråmål samlade och beskrivna av Emil Nordenmark. CD-skiva medföljer.
Kan beställas av Marianne Nilsson
0613-207 00

Fälltäckan Från Norra Ångermanland
Beskrivna av Åke Forsberg. Utgiven av Johan Ödbergsällskapet, Hembygdsföreningen i Örnsköldsvik.
Kan beställas av Göte Nordmar
0660-816 33

Skir batist och osynliga lappar

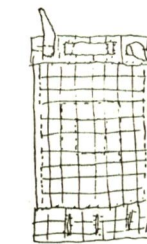

När flickor på 30-talet skulle vara fina, hade de skira, vita klänningar i florstunn batist. Klänningarna på bilden, liksom alla föremål på utställningen "Barn förr" lånades in från olika privatpersoner i Ytterlänns.

1978 gjorde Ytterlänns hembygdsförening en utställning som hette "Barn förr" som visades i Bollsta och Klockestrand. Vi lånade in kläder, leksaker och andra föremål som hade med barn att göra från privatpersoner i bygden. Bland annat sådant som flitiga flickor sytt i syslöjden. Skolflickornas arbeten var imponerande. De var så oerhört välgjorda att man häpnade. Idag finns det inte längre tid att handfälla och att lägga ned timmar på spetsgarneringar och broderier.

Flickorna fick också lära sig att lappa osynligt. Vem lär sig det idag eller att lappa överhuvudet?

Text och bild
Ann Renström

Övningslapp med knapphål, hällor och osynliga lappar.

Underklänning sydd av Rut Wiklund 1930 i 5:an. Två fina hålsömmar längs fällen och utsökt broderi vid halsen.

Svarta små fin skor från storstreckens år 1909. "Ovanlädret" är gjort av papp.

HEMBYGDSPÖRSÄKRINGEN

SYSTEMATISKT BRANDSKYDDSARBETE

Alla fastighetsägare eller nyttjanderättshavare, företag och föreningar, är skyldiga att förebygga, hindra eller begränsa skador till följd av brand. Föreningarna gör det genom att inventerar riskerna, förebygga med brandsläckare/larm och utarbetar en handlingsberedskap i händelse av brand. Ett informations- och arbetsmaterial som underlättar arbetet kan gratis beställas från försäkringskansliet.

FÖRSÄKRINGSVILLKOR

Det finns nya uppdaterade villkor att ladda ner från hemsidan, www.hembygd.se. Villkoren kan också beställas från försäkringskansliet. I villkoren finns en rad säkerhetsföreskrifter som är viktigt att känna till innan skadan inträffat. Skadeersättningsreglerna kan också vara intressanta att känna till.

KUNDOMBUDSMAN

Är en förening missnöjd med sin skadeersättning skall man i första hand vända sig till skaderegleraren. Är man fortfarande missnöjd kan man vända sig till kundombudsmannen, Lars Svanå på 035-15 23 30 eller kundombudsman@halland.lansforsakringar.se. Han gör då en helt egen prövning av ärendet.

PÅMINNELSER

Det finns fortfarande bidrag att ansöka om för de föreningar som vill förbättra sin säkerhet. Den uppdaterade försäkringsteckningen måste skickas in även om försäkringsbehovet är oförändrat.

Har ni frågor kontakta försäkringskansliet!

Hembygdsföreningen, Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg
hembygdsforsakringen@hembygd.se 0200-22 00 55

Fälltäckan

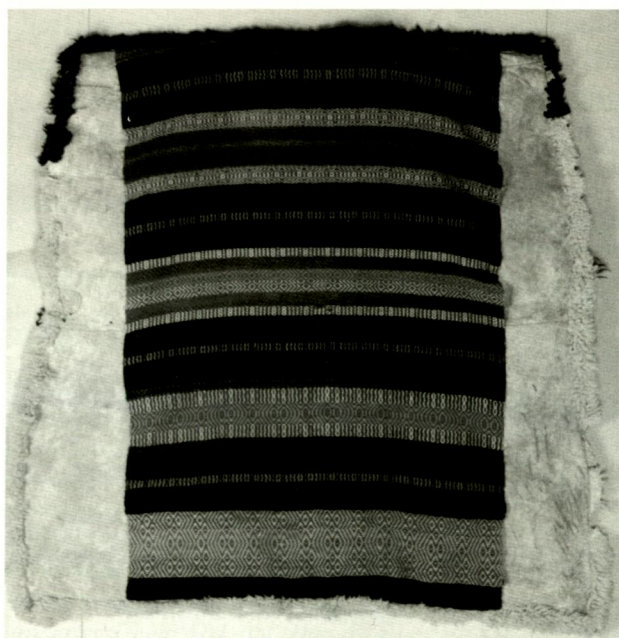
Jag är född 1923, har varit med om det mesta själv som jag skriver om i texten nedan. Det är förhållanden under min barndom och ungdom i en by i norra Ångermanland. När jag brukar tala om fälltäckan, händer det ofta att någon från den yngre generationen frågar, vad är ett fälltäck?

Ett fälltäck är en färgrik väv med mönstrade bårder i motsatstrampad bunden rosengång. Bottenpartier är i inslagsrips men vissa varianter förekommer. Namnet låter oss förstå användningsområdet för dessa vävnader. De syddes fast på ovansidan – skinnsidan – av hopsyddas fårskinn till sovfällar eller slädfällar.

I min barndom stod ofta sängen i köket. Det kan tyckas att det inte skulle behövas varma fällar, när sängen stod i köket där det var varmt och gott, men på natten när elden slocknat i spisen – någon centralvärme fanns inte – blev det ganska kallt, eftersom fönster och dörrar var otäta med kalldrag som följd. Min egen sovplats var i en skrubbe utan värme och med en 5 cm springa mellan yttertak och översta väggstocken. Från på höstkanten behövdes dessa fällar med fälltäckan.

De ihopsydda fälltäckorna och fårskinnen fyllde två funktioner. Dels blev fårskinnfällan varmare och höll värmen kvar bättre med påsytt fälltäck. Dels var det också en utseendefråga, man fick en vackert bäddad säng i det rum där man ständigt vistades och då var det naturligt att sängen skulle vara prydd under dagen.

Överkast på sängar förekom inte i bondgårdarna

Fälltäck fastsytt på fårfall. Östansjö i Mo socken.

under 1800-talet. Inte förrän början av 1900-talet blev t.ex. imperialsängarna i finrummet försedda med överkast, ofta ett virkat sådant.

Fårskinnfällar med fälltäckan fanns och användes i alla gårdar och alla byar i norra Ångermanland fram till 1930-talet, när centralvärme och varmare bostäder blev vanligt och det inte var samma behov av varma fällar.

Fårskinnfällar med påsytt fälltäck är en del av vårt kulturarv, från den tiden när självhushållet var allenarådande, därför bör de bevaras och dokumenteras till eftervärlden.

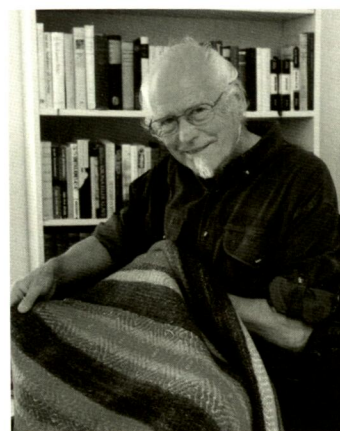
I varje gård fanns det minst 4-5 st. fårskinnfällar. Här måste framhållas att förhållandena var helt annorlunda i städer och större samhällen. Vävnaderna från äldre tider har hemspunnet och växtfärgat garn, färgerna har under åren blekts på ett mildt och fint sätt. Man kan se de ursprungliga färgtonerna på sidan som legat mot fällan, där är färgerna behagligt klara, de har en förnämlig karaktär som inte "köpefärgerna" har.

Senare tiders färger, från slutet av 1800-talet och in på 1900-talet, är i fälltäckorna en blandning av växtfärger och s.k. "köpefärger". I vävnaderna med "köpefärgerna", de s.k. anilinfärgerna, är färgtonerna betydligt hårdare med en död yta. Vilka kemikalier som använts vid färgning av garn när man slutat med växtfärger, finns i ett gammalt recept från slutet av 1800-talet, skrivet av Eva Berggren från Östansjö (receptet finns på sid. 56 i min bok om fälltäckan).

Allt garn, både varpen och inslaget, till väven krävde en oerhörd arbetsinsats. Inslaget spanns av ull och ibland med inblandning av hår från nötkreatur. Varpen, som var av lin, odlades, plockades, rötades och torkades. Därefter vidtog bearbetningen fram till

Från fälltäcksutställningen på Örnsköldsviks museum 2001 Den gamla ståndsängen är vackert bäddad med ett fälltäck. Foto Göran Omnell, Örnsköldsviks museum.

Åke Forsberg. Foto Göran Omnell, Örnsköldsviks museum.

På annan plats i tidningen tipsas om skriften "Fälltäckan" som Åke gjort.

färdigt lingarn, såsom bråkning, skäktning, häckling, borstning, spinning och blekning. Varpen var alltid ofärgad medan inslaget färgades. Allt garn växtfärgades i hemmen, och för varje fälltäck färgades garnet i oändligt antal olika kulörer, inget täcke var det andra likt. Mönster och färgkombinationer är i princip oändliga. Även kulörer och nyanser är mycket variationsrika. När "köpefärgerna" kom blev det ofta en blandning av växtfärgat och köpefärgat garn.

Tillverkningen av fårskinnfällar utfördes av speciella hantverkare som kallades fällmakare. Dessa gick från by till by – på den tiden gick man till fots, man bengick som det hette. När någon i någon by ville få en fäll tillverkad, kallade man på fällmakaren. Fällmakaren beredde fårskinnen genom att han tvättade dem med ljummet såpvatten, sköljde ordentligt och spände upp dem för att torka. Därefter skar han till skinnen med en skinnkniv, en s.k. skomakarkniv och sydde ihop skinnen. När fårskinnfällan var färdig sydde han på det hemvävda fälltäcket.

Enligt min åsikt är fälltäckan en av de många konsthistoriska textilier som finns i Sverige. Trots detta är de helt förbisedda och bortglömda av kulturskribenter och "kulturknuttar". Det har skrivits spaltmeter om textilier i allmänhet, men jag har inte sett en enda spaltdecimeter om fälltäckan. Det är möjligt att det har funnits och finns eldsjäljar som ägnat tid och energi åt dessa underbara textilier, men det är inget som har uppmärksamats.

Under den period som fälltäckan tillverkades och användes flitigt har det säkert producerats tusentals exemplar. Därför känns det oerhörd tråkigt att det inte blivit mer omskrivet och hyllat som den otroligt vackra textil som fälltäcket ändå är.

Åke Forsberg, Gottne

Klädd till slätter

Lina Karlsson f 1873 beskriver hur särkar syddes. "Förr syddes lentygen i två delar, en övre del, som var vävd av lin och kallades 'överdel'n' och en nedre del, som var vävd av hampa och stry. Den kallades bån. Det var urklippt kilar i sidorna på den. Den var grov och vass som en karda. Den skov då man rördes. Överdelen var bara urklippt i halsen och så urklippt armar, räckte till armbågen.

Då man gick och räfsa i skogen då hade man bara ett sånt där lentyg och så en underkjol, och så halsduk på huve, och så gick man barfot då det var myr. Annars hade man näverskor på sig."

Helgdagsklädd

Jonas Eriksson i Nässjö, Ramsele, född 1864 beskriver hur män förr i världen var klädda. När de skulle vara fina hade de knäbyxor och röda strumpor och lågskor med silverspännen. Vid knät hölls byxorna ihop med en läderrem som också hade ett silverspänne. Byxorna kunde vara av ägläder. Västen var scharlakansröd. Jonas hade kvar en väst efter morfadern som dog 1845.

Det var korta jackor på den tiden och på huvudet hade de röda mössor. De var tätstickade och höga. Vid högtidliga tillfällen hade de mycket höga hattar. Jonas hade kvar en efter sin far. Den var inköpt i Härnösand.

Uppteckningar från SOFI Institutet för språk och folkminnen, Uppsala

Främlingsfientlighet i Torsåkers socken 1853

Örlighet är här sällspord och när sådan inträffar, begås den mest och nästan utan undantag af från andra socknar inflyttade.

Ur sockenbeskrivning författad av O W Moritz.

Höstmöte med Ångermanlands hembygdsförbund

Lördagen den 13 november i höstas samlades ett femtiotal ombud från de ångermanländska hembygdsförningarna till det årliga höstmötet i år förlagt till Textilarkivet i Sollefteå.

På dagens program stod visning av Textilarkivet, Skyltning av historiska platser och kulturlämningar samt Hembygdsgrändar och kulturturism.

Skyltning av historiska platser

Arkeologen Margareta Bergvall från läns museet med tilläggs titeln hembygdskonsulent visade ett bildspel kring olika typer av skyltar vid historiska platser och kulturlämningar. Läns museet har ansvarat för många olika skyltprojekt men det finns också exempel på initiativ från lokala föreningar och enskilda personer i avsikt att markera historiska händelser, platser eller företeelser. Margareta visade också exempel på hur det är möjligt att restaurera äldre skyltar och bevara den ursprungliga exempelvis handskrivna informationen i mera bestående materiel som emalj.

Hembygdsgrändarna och kulturturism

Länets hembygdsgrändar har under många år förundrats över varför man glömts bort som besöksmål när Mitt Sverige Turism presenterat sina turistbroschyrer

Erika Larsson från Mitt Sverige Turism visade ett bildspel från olika besöksmål inom länet. Hon berättade att när hon föreläser för studenter och frågar vad de tänker när de hör ordet kultur blir svaret ofta, något tråkigt. En engagerad guide som kan berätta och levandegöra kring ett besöksmål kan därför inte nog uppskattas. Mitt Sverige Turism kommer att upphöra nästa år och ersätts med olika destinationer som Höga

Arkivarie Eris Erlandsson visade runt i Textilarkivet och berättade om det omfattande historiska material som här bevaras.

kusten Ådalen, Sundsvall, Ljungadalen och Timrå alla under kommunal regi.

Information

Förbundssekreterare Göte Nordmar berättade från mötet med förtroenderådet i Stockholm och mötet med Hus med historia. Fem föreningar delade på sjuhundratusen 2010 Ansökan för bidrag till Hus med historia 2011 är över och några nya pengar verkar inte ansvarig minister ha tillgängliga. Göte uppmanade därför alla föreningar att se över vårdbehovet för sina byggnader, inventarier och samlingar och rapportera till respektive kommun och där äska bidrag för att bevara våra kulturskatter.

Sven-Erik Landin, text och foto

Vi flaggar för våra hembygdsförbunds årsmöten!

Ångermanlands Hembygdsförbund
Gudmundrå hembygdsförening
står som värd för årsmötet 2011

Församlingshemmet, Kramfors
Lördagen den 9 april 2011 kl 9.30

Hjärtligt välkomna!

Medelpads Hembygdsförbund
kallar till årsmöte
Söndagen den 17 april klockan 13

I år är Bogsjö Hembygdsförening
värd för mötet

Varmt välkomna!

Tynderös textilskatt

Jämte fisket utgjorde linodling och linhantering en stor del av tynderökvinnornas vardag. Man brukar kalla Hälsingland och Ångermanland för de stora linlandskapen, men Medelpad finns omnämnt i Abraham Hülphers "Samlingar til en Beskrifning Öfver Norrland" (1771) där "Linneslögden" förekommer i några socknar. Om Tynderö sägs helt kort: "Med Linnespånad och Wäfnad är ock början gjord" – kanske med inflytande från Ljustorp, som hade kommit betydligt längre.

I bygdekrönikan "Åstön" har Märta Skarp i några artiklar återgett tynderökvinnornas egna beskrivningar av linhanteringen. Här berättar Berta Nordkvist i Bäräng i korta drag om den digra arbetsgången:

Linnet såddes på våren, rycktes (skördades) på hösten, synkades (rötades) i en skogstjärn, och över vintern torkades linkärvarna på maschtjuran (takåsarna i trösklogen) fram till huvelan – tiden mellan vårana (midsommar) och slåttana. Då torkades linnet vidare "på hagastöror vid hässajala, helst västanvärsdagar – sprättvästan var bästa torkvädret".

Så började själva arbetet: linnet klubbades (bankades) mot en sten och bråkades (bearbetades) därefter med en "träslaga" för att få bort vedämnet i linstrået. Så grovdrops och findrops lintågan genom en sorts skäktstol, innan man häcklade (kammade) linnet genom först en grövre och sedan en finare nålplatta. De sämre fiberknipporna – blånorna eller stry – hade då avlägsnats, men kardningen av grovstry och finstry återstod, ett dammig och skräpigt arbete: "Det gick inte annat än att sitta i lagårn, så strulig som den hanteringen var. Korna nösl!"

Efter jul hade man spånadsstugor – kvinnorna satt tillsammans i köket eller bagarstugan och spann. När nysnön kom, lades garnet ut för blekning; det skulle vändas då och då för ett jämnare resultat. I mars var det dags för vävstolen – men då vävde man garnet från året innan! När de färdigvävda alstren till sist låg i majsolen "på bleke" – då var cirkeln slut!

Ännu mer handaslöjd skulle utföras. Karlarnas arbetskläder, blåbussaronger, som användes på åker och i fiske, vävdes av det vassare och hårdare grovstryet. De syddes i den vanliga modellen för arbetsskjortor: ingen krage, tamp i ryggen och armkval (manschetter) på ärmarna. I skogen på vintern krävdes varmare kläder av "vammel (vadmal), vävt hemma men stampat i stan" av ullgarn, från gårdens får. Även detta garn skulle kardas och spinnas och räcka till vantar och sockor, förstås!

Mästervävaren Gottlob Viklander från Mällby, Tynderö.

Så berättar Berta, som spann sitt första lingarn vid åtta års ålder – tala om sakkunskap!

Under hösten 1973 gjordes en hemslöjdsinventering i Tynderö. Maj-Britt Kristiansson, den första läns hemslöjds konsulent i Västernorrland, tog hjälp av den lokala hembygdsföreningen, och då framför allt Gunnel Petersson, som kände till alla gårdar i trakten och var bekant med dess invånare. Jag hade turen att få bli assistent och bistå med fotografering och anteckningar.

Det kan vara intressant att veta, att dokumenteringen finns i tre exemplar för närvarande. Den är tänkt att användas för framtida forskning (läns museet), till nyproduktion (Medelpads hemslöjd) och den tredje omgången finns hos hembygdsföreningen som tack för hjälpen. Nu pågår scanning av materialet av personal på Murberget och kommer att finnas tillgängligt på Murbergets hemsida, kanske redan från sommaren 2011.

Vår rundresa tog oss in i nästan varje gård, och många föremål, textilier, husgeråd och möbler kom fram i dagsljuset och förevisades ömsom med stolthet, ömsom med kommentaren "gammalt skräp". Varje gårds textiltillförråd var unikt; mönster och färgsättningar ärvdes i raka släktled. Bolstervarsrandningar hade ▶

► gårdens egna färger i äldre tider, men senare började man byta mönster med varandra. Handafliten var imponerande; inte bara det allra nödvändigaste som sänglinne och kläder tillverkades, utan man tänkte också på att göra hemmet trivsamt och vackert med sommar- och vintermattor, trasmattor, gardiner, kud-dar, bonader...

Hur hann kvinnorna med all denna slöjd med tanke på det tunga arbete året om som krävdes av en bondmora eller fiskarhustru? Bland alla textilsløjdens utövare måste jag få framhålla tre utpräglade personligheter.

En bonddotter som fick göra sitt intresse till yrke var ASTRID ÅKERBERG (Holmö) 1902-1984. Hon blev "syfröken" i bland annat Ala skola i Söråker och ledde kurser och cirklar i handarbete för intresserade. I ateljén fanns många prov på hennes skicklighet – förutom ett otal broderier låg där också beställningar under utförande. Hennes stora gärning gällde kyrklig textil – hon broderade allt från mässhakar till antependier. Astrids broderiarbeten finns i kyrkor långt utanför Härnösands stift. Det som kom att bli hennes sista verk är altarbrunet i Skeppshamns kapell på Åstön.

En kvinna som hade helt annorlunda villkor för sitt intresse var HULDA WIKFORS (Åstön) 1901-1990. Hulda behärskade alla sömsätt och alla vävtekniker. "Allt handarbete är roligt att hålla på med – till och med att karda stry!" tyckte hon. I sin egenhändig tillverkade Medelpadsdräkt brukade hon sitta och spinna på Norra berget i Sundsvall och delade glatt med sig sina kunskaper till alla som ville försöka sig på spinnrocken. Förspild kvinnokraft? Nej, skaparglädje!

Hennes hantverk i egen design lever vidare i form

Duk från Astrid Isaksson, Ava, Tynderö. Omarbetad av Medelpads hemslöjd, "Tynderörosen".

av broderimönster och vävsedlar på Medelpads hemslöjd. Där kan man också hitta en variant på Tynderödrällen, som egentligen är en sållväv "vävt efter en gammal tant", berättade Hulda.

Mest iögonenfallande är den starkt gula dräll med "mitttruta" som är en specialitet för en linets mästare, GOTTLOB VIKLANDER (Mällby) 1903-1988. Mycket kan berättas om denne märklige man, som likt renässansens tapetvävare behärskade sin konst till fulländning – ja, han hade till och med fått första pris för sitt lingarn och sina vävar! Samtidigt som vi var där, gjorde Sundsvalls Tidning ett reportage, och när fotografen skulle ta en bild på den enorma mängd av spunnet lingarn och ett otal vävalster, fick vi tillsammans med Gottlob själv hjälpas åt att hålla upp så mycket vi orkade – och då hade vi ändå inte varit upp på vinden! Där hade Gottlob hängt kostymtyg, byxtyg, kjoltyg, bolster – ja, till och med en vackert målad rullgardin!

Men varför var just hans Tynderödräll gul? Jo, han hade köpt en hel säck gult garn på Hemslöjdens rea och hade varpgarn för flera år framåt, fick vi veta av Gunnel Pettersson. Inslaget var förstas hans egna lingarn, naturligtvis!

Till slut kan jag bara hoppas, att kommande generationer förstår att upptäcka och också förnya och variera detta respektingivande textila arv, så att det får leva vidare länge än. Det är det värt!

Kerstin Boman, Sundsvall

Teckning och fotografier av författaren. På omslaget finns ett dussin randningar från inventeringen i Tynderö, avbildade av Kerstin.

Bolstervarstyng i stry (grovt linne) från Hulda Wikfors, Åstön, Tynderö.

MELPA Linförening

MELPA linförening startade med delning av Väster-norrlands linförening, till en avdelning för Ångermanlands och en för Medelpads del. Detta skedde på ett möte år 2004 på Lögdö bruk.

Melpa föreningen har under åren varit ca 40 medlemmar från Sundsvalls-området. Vi har ett nära samarbete med Indals hembygdsförening.

Vårt huvudsyfte är att

- skapa intresse för linodling och linhantering,
- uppmuntra till vävning och repslagning,
- ordna kurser och utställningar.

För att visa linet har vi en s.k. linlåda, där vi med bilder, text och alster visar vad vi sysslar med.

Varje år odlar vi en liten "linåker", ibland med oljelin, men oftast med spånadslin

Oljelinets knoppar ger vackra prydnader, medan spånadslinet ger material till bråkning, häckling och spinning till bl.a. vävgarn.

Under våren och sommaren rötter vi vårt lin genom vattenrötning eller markrötning.

Innan linet läggs ut till rötning repas linknopparna bort.

Linets fröknoppar tas bort. Foto: Gun Hammarberg

Detta moment (rötningen) är det svåraste och kräver passning. För mycket rötning gör att linet blir s.k. överrötat och går inte att bereda ytterligare.

Eftersom linet har en förmåga att ta till sig fukt är det noga med att luften ska vara torr och soligt väder när linet bereds.

De gamla redskapen som kanske finns kvar på gårdarna går mycket bra att använda även i dag.

Vår förening har köpt nya redskap som medlemmarna får låna och använda vid sina linberedningar.

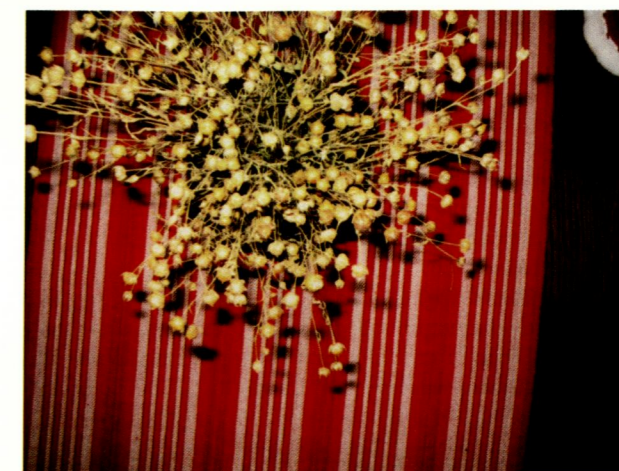
Repslagning på Norra berget, Foto: Gun Hammarberg

En grupp inom linföreningen ägnar sig åt repslagning. Till detta använder vi häcklat lin som vi köpt från Kåge repslageri. Vårt eget lin som är berett med handkraft känns för dyrbart att använda till repslagning. Olika grovlekar på repen görs beroende på användningsområden. T.ex. spinnrockssnören, finare rep till halssmycken, grövre som t.ex. till tömmar. Oftast är det beställaren som avgör vad repet ska användas till. Gruppen har också spunnit rep av tagel till tömmar.

Vi har under några sommandagar samlats för att arbeta med "vårt" lin.

Linet som odlats i Medelpad har inte varit någon betydande handelsvara. Däremot har de producerade alstren blivit kvar på gårdarna och finns fortfarande i dess ägo. MELPA Linförening har varit deltagande vid ett flertal mässor och demonstrationer med linet som grund.

Mari-Ann Backman

Duk "Advent" oljelin. Foto: Gun Hammarberg

Avs. Medelpads & Ångermanlands Hembygdsförbund
Åstön 765, 860 35 Söråker

B
Föreningsbrev

torsdagskvällar

öppet till kl. 20.00

**FÖRELÄSNINGAR
VISNINGAR**

**SLÖJDKVÄLLAR
YOGA OCH KONST**

Fri entré www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11-16.
Kvällsöppet tors kl. 11-20, 1/2-30/4, 1/9-30/11
Butik, mat & kafé, tfn 0611-886 00

 murberget
Länsmuseet Västernorrland